

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ СТАТИСТИКИ У ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Довкілля Черкащини

за 2015 рік

Статистичний збірник

Черкаси 2015

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ СТАТИСТИКИ У ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ

За редакцією **В.П. Приймак**

Відповідальна за випуск **Н.М.Ступацька**

У статистичному збірнику «Довкілля Черкащини за 2015 рік» наведені дані про наявні природні ресурси та стан навколишнього середовища Черкаської області за 2015р. та в порівнянні з іншими роками і міжрегіональні порівняння в динаміці за 2000–2015 рр.

Збірник підготовлений управлінням статистики сільського господарства та навколишнього середовища.

При підготовці збірника використані дані відділів статистики населення, промисловості, нефінансових послуг, товарних ринків та зовнішньоекономічної діяльності, матеріали Державної служби статистики України, Головного управління Держземагенства у Черкаській області, Департаменту екології та природних ресурсів Черкаської обласної державної адміністрації, обласної санітарно-епідеміологічної станції, регіонального управління водних ресурсів в Черкаській області.

Розрахований на широке коло користувачів.

Вих. 07-20/4432 від 31.10.2016р.

Головне управління статистики у Черкаській області

- адреса: 18016, м. Черкаси, вул. О.Дашковича, 39
- телефон (факс): (0472) 36-16-75
- E-mail: gustat@ck.ukrstat.gov.ua
- Веб-сайт: www.ck.ukrstat.gov.ua

Розповсюдження статистичних видань:

(0472) 36-06-49, 36-16-89

© Головне управління статистики у Черкаській області, 2016

Без спеціального дозволу Головного управління статистики у Черкаській області не дозволяється з комерційною метою перекладати, поширювати, копіювати публікацію повністю або частково.

ПЕРЕДМОВА

У статистичному збірнику “Довкілля Черкащини за 2015 рік” наведена інформація, яка характеризує техногенне навантаження на навколишнє природне середовище, зокрема, надходження забруднюючих речовин у повітря від стаціонарних та пересувних джерел забруднення, скидання зворотних вод у водні об'єкти, наявність, утворення та розміщення відходів, а також використання водних і земельних ресурсів, наведені основні географічні та демографічні характеристики області. Статистичні дані щодо земельних, водних, рослинних, тваринних ресурсів характеризують їх стан, наявність, особливості та обсяги користування.

Широка система економічних та екологічних показників відображає ведення лісового та мисливського господарства, лісовий та заповідний фонди області, наявність диких тварин та заходи, що сприяють збереженню природного різноманіття флори і фауни. Лісове господарство області характеризується широкою системою економічних показників, які висвітлюють діяльність цієї галузі. Це, зокрема, обсяги продукції, робіт та послуг лісового господарства, заготівля деревини, проведення лісокультурних та лісозахисних робіт, охорона лісу від шкідників, пожеж тощо.

Окремі розділи збірника висвітлюють економічний механізм природокористування, який у останні роки набув стрімкого розвитку. Серед них – екологічні збори за забруднення повітря, водних та земельних ресурсів, витрати на капітальний ремонт основних природоохоронних фондів, поточні витрати на виконання природоохоронних заходів тощо.

Основна частина представленої інформації базується на статистичних даних управління статистики сільського господарства та навколишнього середовища. Однак, з метою більш повного розкриття екологічної ситуації, в збірнику вміщуються адміністративні дані Департаменту екології та природних ресурсів облдержадміністрації, Головного управління здоров'я та медицини катастроф, регіонального управління водних ресурсів, обласної санітарно – епідеміологічної станції, Головного управління Держкомзему в Черкаській області та відділів Головного управління статистики.

Статистична інформація подається як за 2015р., так і в динаміці за ряд років, загалом по області в розрізі районів, видів діяльності тощо. Аналітичний та табличних матеріали доповнюються графіками та діаграмами, методологічними поясненнями. Вартісні показники наведені в фактичних цінах. Сума складових та підсумкові дані по рядках у окремих таблицях можуть мати незначні розбіжності за рахунок округлення. Деякі показники попередніх періодів можуть бути уточнені.

Головне управління статистики у Черкаській області

СКОРОЧЕННЯ У ЗБІРНИКУ

% – відсоток
тис. – тисяча
млн. – мільйон
м – метр
га – гектар
кг – кілограм
ц – центнер
т – тонна
л – літр
шт. – штука
р. – рік
грн. – гривня
од. – одиниць
км² – квадратний кілометр
м³ – кубічний метр
ткм – тонно-кілометр
ГДК – гранично допустимі концентрації

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

Тире (–)	– явищ не було.
Три крапки (...)	– відомості відсутні.
Нуль (0; 0,0)	– явища відбулися, але у вимірах, менших за ті, що можуть бути виражені використаними у таблиці розрядами.
Символ (х)	– заповнення рубрики за характером побудови таблиці не має сенсу або недоцільне.
"у тому числі", "з них"	– наведено не всі доданки загальної суми.

ЗМІСТ

Передмова	3
Скорочення у збірнику	4
Умовні позначення	4
Введення	13
I. ОСНОВНІ ГЕОГРАФІЧНІ ТА ДЕМОГРАФІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОБЛАСТІ	15
Географічне розташування та кліматичні особливості Черкаської області	17
1.1. Територія та чисельність населення по містах та районах області в 2014 році	18
II. ОХОРОНА АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ	19
Використання енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти	21
2.1. Споживання газу природного.....	21
2.2. Споживання бензину моторного.....	22
2.3. Споживання газойлів (палива дизельного).....	23
2.4. Споживання мазутів топкових важких.....	24
2.5. Споживання дров для опалення.....	25
Охорона атмосферного повітря	26
2.6. Викиди забруднюючих речовин та парникових газів у атмосферне повітря	29
2.7. Викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел забруднення по містах та районах області	30
2.8. Викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел забруднення у розрахунку на одну особу по містах та районах області	31
2.9. Викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел забруднення у розрахунку на квадратний кілометр по містах та районах області .	32
2.10. Обсяги викидів діоксиду вуглецю в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел забруднення по містах та районах області в 2014 році.....	33
2.11. Викиди окремих забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю в атмосферне повітря від пересувних джерел забруднення по містах та районах області в 2014 році	34

2.12.	Обсяги викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря від пересувних джерел забруднення, які працювали на бензині по містах та районах області	35
2.13.	Обсяги викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря від пересувних джерел забруднення, які працювали на дизельному паливі по містах та районах області	36
2.14.	Обсяги викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря від пересувних джерел забруднення, які працювали на зрідженому газі по містах та районах області	37
2.15.	Обсяги викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря від пересувних джерел забруднення, які працювали на стисненому газі по містах та районах області	38
2.16.	Викиди окремих забруднюючих речовин у атмосферне повітря від пересувних джерел забруднення по видах транспорту в 2014 році	39
2.17.	Відправлення (перевезення) вантажів за видами транспорту.	39
2.18.	Вантажооборот за видами транспорту	39
2.19.	Обсяги викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря від окремих видів автотранспорту суб'єктів господарської діяльності по містах та районах області в 2014 році	40
2.20.	Індекси обсягу продукції промисловості та викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел забруднення (графік)	41
2.21.	Структура викидів забруднюючих речовин в атмосферу від стаціонарних джерел забруднення в 2013 році (діаграма)	41
2.22.	Викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення по містах та районах області	42
2.23.	Викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у розрахунку на одну особу по містах та районах області.....	43
2.24.	Викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у розрахунку на квадратний кілометр по містах та районах області.....	44
2.25.	Викиди окремих забруднюючих речовин та діоксиду вуглецю в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення по містах та районах області у 2014 році	45
2.26.	Обсяги викидів забруднюючих речовин у атмосферу від стаціонарних джерел забруднення в розрізі виробничих та технологічних процесів технологічного устаткування (установок) у 2014 році	46
2.27.	Впровадження повітроохоронних заходів у 2014 році	48

2.28.	Впровадження повітроохоронних заходів у атмосферу по містах та районах області в 2014 році	48
	ІІІ. ОХОРОНА ТА ВИКОРИСТАННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ	49
3.1.	Основні характеристики використання і відведення води по області.....	53
3.2.	Дані про скиди окремих забруднюючих речовин у поверхневі водні об'єкти по містах та районах області в 2014 році...	54
3.3.	Використання та відведення свіжої води підприємствами окремих галузей економіки в 2014 році	55
3.4.	Забір, використання та відведення води по окремих річках області у 2014 році	55
3.5.	Забір води із природних водних об'єктів по містах та районах області	56
3.6.	Забір води із природних водних об'єктів для використання в розрахунку на одну особу по містах та районах області.....	57
3.7.	Використання свіжої води по містах та районах області	58
3.8.	Використання свіжої води на господарсько-питні потреби по містах та районах області.....	59
3.9.	Використання свіжої води на виробничі потреби по містах та районах області	60
3.10.	Використання води на сільськогосподарські потреби по містах та районах області	61
3.11.	Використання води в ставково-рибному господарстві по містах та районах області	62
3.12.	Економія забору води за рахунок оборотного та послідовного водопостачання по містах та районах області	63
3.13.	Частка оборотної та послідовно використаної води в загальному обсязі використання води на виробничі потреби по містах та районах області	64
3.14.	Загальне водовідведення по містах та районах області.....	65
3.15.	Водовідведення у поверхневі водні об'єкти по містах та районах області	66
3.16.	Скидання нормативно-очищених зворотних вод у поверхневі водні об'єкти по містах та районах області	67
3.17.	Скидання забруднених зворотних вод без очищення у поверхневі водні об'єкти по містах та районах області	67
3.18.	Скидання недостатньо очищених зворотних вод у поверхневі водні об'єкти по містах та районах області	67
3.19.	Скидання нормативно чистих вод без очищення по містах та районах області	68

3.20.	Кількість підприємств, які скидали зворотні води в поверхневі водні об'єкти по містах та районах області	69
3.21.	Потужність очисних споруд по містах та районах області	70

IV. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ЇХ ОХОРОНА 71

4.1.	Земельний фонд області.....	75
4.2.	Загальна земельна площа і розподіл сільськогосподарських угідь по землевласниках і землекористувачах на 1 січня 2015 року.....	75
4.3.	Наявність земельних угідь у сільськогосподарських підприємствах по містах та районах області на 1 січня 2015 року...	76
4.4.	Площа сільськогосподарських угідь за категоріями землевласників і землекористувачів.....	77
4.5.	Внесення мінеральних і органічних добрив в сільськогосподарських підприємствах області.....	77
4.6.	Внесення мінеральних добрив на 1 га посівів (графік)	78
4.7.	Внесення органічних добрив на 1 га посівів (графік)	78
4.8.	Питома вага удобрених площ під урожай сільськогосподарських культур (графік)	78
4.9.	Внесення мінеральних і органічних добрив у розрахунку на 1 га посівної площі по містах та районах області за 2014 рік ..	79
4.10.	Внесення мінеральних і органічних добрив сільськогосподарськими підприємствами на 1 га посівної площі.....	80
4.11.	Проведення вапнування ґрунтів.....	80

V. ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я ТА БЕЗПЕКА 81

5.1.	Захворюваність на злоякісні новоутворення	86
5.2.	Захворюваність населення за класами хвороб та віковими групами в 2014 році.....	86
5.3.	Захворюваність за класами хвороб.....	87

VI. ОХОРОНА ТА ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ 89

6.1.	Основні показники ведення лісового господарства	94
6.2.	Лісовідновлення на землях лісового фонду (графік).....	95

6.3.	Проведено лісових культур у вкриті лісом землі (графік)	95
6.4.	Обсяг продукції (робіт, послуг) лісового господарства по районах області	95
6.5.	Заготівля ліквідної деревини за категоріями технічної придатності (графік).....	96
6.6.	Відпуск деревини за всіма господарствами в 2014 році (структура).....	96
6.7.	Заготівля деревини від фактичної рубки в 2014 році.....	97
6.8.	Площа фактичної рубки лісу по районах області в 2014 році..	98
6.9.	Заготівля деревини по районах області в 2014 році	99
6.10.	Заготівля ліквідної деревини по районах області у 2014 році.	100
6.11.	Заготівля ліквідної деревини за категоріями технічної придатності лісокористувачами по районах області в 2014 році	101
6.12.	Заготівля ліквідної деревини від фактичної рубки по районах області	102
6.13.	Рубки формування і оздоровлення лісів та інших заходів по районах області	103
6.14.	Відтворення на землях лісового фонду по районах області за 2014 рік.....	104
6.15.	Садіння та висівання лісу (графік)	104
6.16.	Проведення лісозахисних робіт.....	105
6.17.	Структура загинувших лісових насаджень.....	105
6.18.	Причини загибелі лісових насаджень по районах області в 2014 році.....	106
6.19.	Наявність осередків шкідників і хвороб лісу	106

VII. ЗАПОВІДНІ ЗОНИ ТА МИСЛИВСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

107

7.1.	Окремі показники ведення мисливського господарства.....	112
7.2.	Чисельність мисливських тварин.....	113
7.3.	Чисельність копитних (графік).....	114
7.4.	Добуто мисливських тварин.....	114
7.5.	Природоохоронні території Черкаської області.....	115
7.6.	Основні природоохоронні території (структура).....	115
7.7.	Основні дані про Канівський заповідник.....	116

VIII. ВІДХОДИ ТА ПОВОДЖЕННЯ З НИМИ	117
8.1. Основні показники утворення та поводження з відходами	123
8.2. Утворення та поводження з відходами (графік).....	124
8.3. Наявність відходів в спеціально відведених місцях чи об'єктах та на території підприємства за класами небезпеки	124
8.4. Утворення відходів на підприємствах області за класами небезпеки	124
8.5. Утворення відходів за матеріалами у 2014 році.....	125
8.6. Наявність відходів в сховищах організованого складування (поховання) по містах та районах області	126
8.7. Утворення відходів на підприємствах по містах та районах області	127
8.8. Утворення відходів в розрахунку на одну особу по містах та районах області	128
8.9. Утворення відходів в розрахунку на один квадратний кілометр по містах та районах області	129
8.10. Передано відходів іншим підприємствам по містах та районах області	130
8.11. Утилізовано відходів по містах та районах області	131
8.12. Спалено відходів по містах та районах області	132
8.13. Наявність відходів у сховищах організованого складування (поховання) на кінець року	133
8.14. Наявність відходів в спеціально відведених місцях чи об'єктах та на території підприємств у розрахунку на один квадратний кілометр по містах та районах області	134
8.15. Наявність відходів в спеціально відведених місцях чи об'єктах та на території підприємств у розрахунку на одну особу по містах та районах області	135
8.16. Основні показники поводження з відходами за групами відходів у 2014 році	136
8.17. Рух відходів I класу небезпеки по містах та районах області в 2014 році.....	137
8.18. Рух відходів II класу небезпеки по містах та районах області в 2014 році.....	139
8.19. Рух відходів III класу небезпеки по містах та районах області в 2014 році	141
8.20. Рух відходів IV класу небезпеки по містах та районах області в 2014 році	143

ІХ. ВИТРАТИ НА ОХОРОНУ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ЕКОЛОГІЧНІ ПЛАТЕЖІ	145
9.1. Капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища	149
9.2. Структура капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища за напрямками	149
9.3. Структура поточних витрат на охорону навколишнього природного середовища за напрямками	150
9.4. Капітальні інвестиції на охорону навколишнього природного середовища за джерелами фінансування у 2014 році.....	151
9.5. Поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища за джерелами фінансування у 2014 році	152
9.6. Капітальні інвестиції підприємств, організацій, установ на охорону та раціональне використання природних ресурсів за джерелами фінансування по містах та районах області в 2014 році	153
9.7. Поточні витрати підприємств, організацій, установ на охорону та раціональне використання природних ресурсів за джерелами фінансування по містах та районах області в 2014 році	154
9.8. Капітальні інвестиції та поточні витрати підприємств, організацій, установ на охорону та раціональне використання природних ресурсів за видами економічної діяльності в 2014 році	155
9.9. Екологічні збори та поточні витрати на охорону природи.....	156
9.10. Екологічні платежі, пред'явлені підприємствам, організаціям, установам за забруднення навколишнього природного середовища за видами економічної діяльності в 2013 році.....	158
9.11. Екологічні платежі, фактично сплачені підприємствами, організаціями, установами за забруднення навколишнього природного середовища за видами економічної діяльності в 2014 році	159
9.12. Екологічні платежі, пред'явлені підприємствами, організаціями, установами за забруднення навколишнього природного середовища по містах та районах області в 2014 році...	160
9.13. Екологічні платежі, фактично сплачені підприємствами, організаціями, установами за забруднення навколишнього природного середовища по містах та районах області в 2014 році.....	161

9.14.	Надходження та витрати коштів на всі види витрат у всіх секторах по містах та районах області в 2014 році.....	162
-------	--	-----

X. МІЖРЕГІОНАЛЬНІ ПОРІВНЯННЯ	163
-------------------------------------	------------

10.1	Використання свіжої води за регіонами.....	165
10.2.	Обсяг оборотної та послідовно (повторно) використаної води за регіонами.....	166
10.3.	Скидання забруднених зворотних вод у природні поверхневі водні об'єкти за регіонами у 2014 році.....	167
10.4.	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за регіонами.....	168
10.5.	Викиди окремих забруднюючих речовин та парникових газів у атмосферу від пересувних джерел забруднення за регіонами в 2014 році.....	169
10.6.	Утворення відходів за регіонами.....	170
10.7.	Наявність відходів за регіонами	171

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЯСНЕННЯ	172
--------------------------------	------------

ВВЕДЕННЯ

Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини є основною метою сталого розвитку Черкащини.

Розвиток промисловості, транспорту та сільського господарства, залучення до господарського обороту все більшої кількості природних ресурсів, які використовувались і, на жаль, використовуються нерационально і неефективно, підвищують рівень антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище, що супроводжується не лише загостренням дефіциту окремих видів ресурсів, а й деградацією природи.

Аналіз динаміки основних показників техногенного навантаження на навколишнє природне середовище та витрат на природоохоронні заходи свідчить про те, що екологічна ситуація у природному довкіллі, як життєво важливого середовища для існування людини, залишається досить складною.

Основні показники техногенного навантаження на навколишнє природне середовище у 2000 – 2015 роках

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Викиди забруднюючих речовин у повітря ¹ , тис.т	93,1	95,5	138,6	140,2	146,4	150,0	136,6	120,3
Викиди діоксиду вуглецю ² , тис.т	...	3398,3	4211,5	4341,6	4373,7	3787,3	3633,1	3524,6
Скидання забруднених зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, млн.м ³	22	23	11	8	4	8	5	6
Утворення відходів I-IV класів небезпеки ³ , тис.т	1526,7	2154,4	1895,4	1029,8	1041,2	1179,2
у тому числі I-III класів небезпеки	3,0	8,2	7,1	6,1	5,5	0,6	0,7	0,7
Частка відходів, видалених у спеціально відведені місця чи об'єкти у загальному обсязі утворених відходів, %	0,5	0,8	16,6	11,1	7,2	20,3	25,2	18,0
Витрати на охорону навколишнього природного середовища, млн.грн.	29,3	74,6	98,1	86,6	181,7	185,6	223,5	260,3

¹ У 2000 – 2005рр. відображені викиди від стаціонарних джерел забруднення та автотранспорту, з 2010р. – від стаціонарних та пересувних джерел забруднення.

² У 2005р. відображені викиди від стаціонарних джерел забруднення, з 2010р. – від стаціонарних та пересувних джерел забруднення.

³ До 2010р. від економічної діяльності підприємств та організацій, з 2011р. з урахуванням відходів, утворених у домогосподарствах.

В області у 2015р. в розрахунку на 1 особу викинуто в атмосферу 96,4 кг забруднюючих речовин, 2,8 т діоксиду вуглецю, який відноситься до парникових газів, скинуто 5 м³ забруднених зворотних вод, утворено 0,9 т відходів.

Важливою складовою статистики довкілля є державні статистичні спостереження за охороною атмосферного повітря, які включають облік викидів забруднюючих речовин та парникових газів від стаціонарних джерел забруднення підприємств та пересувних джерел забруднення підприємств і населення. В 2007р. була розроблена нова методика, за якою облік викидів забруднюючих речовин і парникових газів, починаючи з 2008р., поширено на промислову, сільськогосподарську, будівельну та іншу техніку, яка використовується в усіх видах економічної діяльності, що дозволить отримати більш повну інформацію про антропогенне навантаження на атмосферу.

У державному статистичному спостереженні за поводженням з відходами з 2005р. враховувалися відходи I-III класів небезпеки, з 2010р. враховуються відходи I-IV класів.

Це державне статистичне спостереження за утворенням та поводженням з відходами проводиться за значно оновленою системою показників, з використанням чинного Державного класифікатора відходів та доопрацьованого переліку груп відходів за небезпечними складниками.

Місця накопичення відходів на територіях деяких підприємств не відповідають вимогам санітарно-технічних норм і правил. Склався незадовільний стан з утилізацією твердих побутових відходів, що обумовлює ускладнення санітарно-епідеміологічної та екологічної ситуації в населених пунктах. Залишається проблемним питання утримання та ведення господарства в захисних лісонасадженнях, яке не врегульоване законодавчо, мають місце незаконні рубки дерев.

На сьогодні більшої актуальності набуває створення допоміжних екологічних рахунків, які, зокрема, включають рахунки природних ресурсів (водні, лісові, земельні та інші), рахунки надходження в повітря забруднювальних речовин, утворення відходів, витрати на охорону навколишнього природного середовища.

З урахуванням методологічних підходів, було удосконалено існуюче державне статистичне спостереження за витратами на охорону навколишнього природного середовища (ф. №1-екологічні витрати). Зокрема, в формі було розширено перелік статистичних показників щодо природоохоронної діяльності, а безпосередньо статистичний облік витрат на охорону навколишнього природного середовища в 2007р. вперше проводився за Класифікацією напрямків природоохоронної діяльності і витрат (СЕРА), яка використовується в європейській практиці. Це дозволило отримати узагальнені та деталізовані за напрямками природоохоронних заходів дані про капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища, а також деякі інші показники, необхідні для побудови допоміжних екологічних рахунків.